

Κείμενο 1

«Αποκαλύπτοντας τη βία»: μια δύσκολη αλλά αναγκαία απόφαση.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Μαρίας Δουκάκου και της Βίκυς Χατζηγαλήνη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 25-02-2021. (διασκευή)

Η έμφυλη βία συνιστά παγκόσμιο φαινόμενο. Παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και εκφράζεται ως μορφή ισχύος και ελέγχου, θέτοντας σε κίνδυνο την ψυχική και τη σωματική υγεία του θύματος. Εν τούτοις, είναι ανεπαρκώς καταγγελλόμενη.

Στην έμφυλη βία το θύμα νιώθει τρομοκρατημένο, ένοχο, ντροπιασμένο, ταπεινωμένο και απροστάτευτο. Η απώλεια αυτονομίας και ελέγχου και η αίσθηση αδυναμίας αποτρέπουν από κάθε προσπάθεια φυγής από τον δράστη, ειδικά εάν αυτός κατέχει θέση εξουσίας και ελέγχου, από την οποία εξαρτώνται η επιβίωση ή/και η επίτευξη ενός σημαντικού στόχου ζωής του θύματος. Το θύμα υφίσταται άμεσο ή έμμεσο εκφοβισμό, πράγμα που εμποδίζει την αποκάλυψη και την καταγγελία της βίας.

Επιπλέον, συχνά λέγεται ότι τα θύματα δεν φεύγουν από τον δράστη και δεν καταγγέλλουν τη βία, είτε από προσωπική επιλογή, είτε από αδυναμία. Συνεπώς, θεωρούνται συνυπεύθυνα γι' αυτό που τους συμβαίνει. Η αντίληψη αυτή δεν ευσταθεί, καθώς αγνοεί τις σοβαρές ψυχολογικές επιπτώσεις, ειδικά της χρόνιας κακοποίησης, οι οποίες παραλύουν και καθηλώνουν το άτομο στον ρόλο του θύματος.

Ωστόσο, κάποια θύματα καταφέρνουν να σπάσουν τη σιωπή, αν και εξακολουθούν να φοβούνται και να ντρέπονται... Τολμούν και αποφασίζουν να αναζητήσουν βοήθεια, με κίνητρο την ευθύνη προστασίας των παιδιών τους, που υπερέχει της διατήρησης της σχέσης τους με τον θύτη. Συχνά, η απόφαση για διαφυγή έχει πολλά πωσιμότητα, δεδομένου ότι δεν είναι ούτε απλή, ούτε εύκολη.

Η προτροπή και η ενθάρρυνση του θύματος βίας για «σπάσιμο της σιωπής» είναι αδιαμφισβήτητες, αρκεί να συνδυάζονται με την εφαρμογή άμεσων ποινικών κυρώσεων και μέτρων για τον δράστη, τη λήψη μέτρων για την ασφάλεια και την υποστήριξη του θύματος και την ευαισθητοποίηση των προσώπων, με τα οποία έρχεται σε επαφή το θύμα (νομικοί, γιατροί, αστυνομικοί). Σε μια κοινωνία που θα εναρμονίζεται με την ουσιαστική ισότητα των φύλων, το σπάσιμο της σιωπής δεν θα εκθέτει το θύμα, αλλά θα αποκαλύπτει την εγκληματική συμπεριφορά του δράστη.

Κείμενο 2

Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω .

Το κείμενο ανήκει στην Νίκη Λυμπεράκη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 09-10-2022.

Σε αυτές τις πρώτες ημέρες του Οκτωβρίου ένας άνδρας απήγαγε, βίασε και προσπάθησε να κάψει ζωντανή τη σύζυγό του. Πριν από λίγα εικοσιτετράωρα εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης κατά άλλου άνδρα στη Λάρισα για τη δολοφονία της συζύγου του τον περασμένο μήνα. Το πτώμα της είχε εντοπιστεί κρυμμένο, σε προχωρημένη σήψη. Αυτός εξαφανίστηκε. Αν ψάξει κανείς λίγο παραπάνω, σίγουρα θα βρει κι άλλα. Θύματα που δεν φτάνουν ποτέ στις τηλεοράσεις. Τουλάχιστον έτσι δεν θα τις αποκαλέσει κανείς «άτυχες γυναίκες», λες και πέθαναν επειδή παραπάτησαν ή επειδή τις χτύπησε κεραυνός. Δεν θα μιλήσει κανείς για «οικογενειακές τραγωδίες», σαν να χάθηκαν άνθρωποι σε κάποιο τροχαίο.

Γυναίκες κακοποιούνται στο διπλανό σπίτι και το ξέρουμε όλοι. Το ξέρει η γειτονιά, το ξέρουν οι συγγενείς, το ξέρουν οι συνάδελφοι, το υποψιάζονται ή μπορεί και να το έχουν δει οι οικογενειακοί φίλοι. Γυναίκες κακοποιούνται συστηματικά και τελικά δολοφονούνται. Και αντί να δούμε πώς μπορούμε να σπάσουμε την αλυσίδα της κακοποίησης, πριν φτάσει στη δολοφονία, συζητάμε για την ποινική μεταχείριση του δράστη. Σύμφωνοι, ας τον πούμε γυναικοκτόνο. Το ιδιώνυμο¹ είναι το μείζον; Αφήνω για τους νομικούς την ουσία αυτής της συζήτησης και διερωτώμαι, αλήθεια, θα βρεθεί άνθρωπος που σχεδιάζει να σκοτώσει τη γυναίκα του και θα σκεφτεί «α, τώρα έγινε ιδιώνυμο, θα φάω πέντε χρόνια παραπάνω, άρα καλύτερα να μην το κάνω;»

Θα κάνουμε κάτι ουσιαστικό επιτέλους για τα εμπόδια που έχει να υπερβεί μια γυναίκα, η οποία θέλει να καταγγείλει την κακοποίησή της, στην Ελλάδα; Δεν έχουμε φροντίσει ούτε για τα στοιχειώδη. Ξέρετε ότι ένα θύμα, που βρίσκει το κουράγιο να πάει στην αστυνομία και περνά το κατώφλι ενός τμήματος, πιθανότατα θα πάρει την απάντηση ότι πρέπει να πάει στο τμήμα του χωριού, όπου διαμένει; Τι συζητάμε; Όταν αναγκάζεις το θύμα να πάει να καταγγείλει στον αστυνόμο που κάθε απόγευμα πίνει μπύρες στο καφενείο με τον θύτη, τι λέμε στην πραγματικότητα; «Βγάλε τον σκασμό και προσευχήσου να μη σε σκοτώσει» λέμε. «Είσαι μόνη σου» λέμε. Πόσο εύκολα μια γυναίκα που δεν

¹ ιδιώνυμο αδίκημα: το αδίκημα, για το οποίο προβλέπονται ιδιαίτερες ποινές σε σχέση με τα αδικήματα της γενικής κατηγορίας, στην οποία ανήκει.

εργάζεται, δεν οδηγεί και μένει σε ένα χωριό μπορεί να ζητήσει βοήθεια; Ούτε επαρκείς δομές έχουμε να πάει το θύμα με τα παιδιά της για όσο χρειαστεί. Ούτε εκπαίδευση, ούτε καν λειτουργικά γραφεία ενδοοικογενειακής βίας. Είναι ελάχιστα, ούτε είκοσι πανελλαδικά, κι αυτά υποστελεχωμένα. Συμπαθάτε με, αλλά, αντί να συζητάμε πώς θα πούμε το έγκλημα και πώς θα τιμωρείται ή, εν πάση περιπτώσει, παράλληλα με αυτή τη συζήτηση, πρέπει να δούμε πώς θα το προλάβουμε. Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω, όπως και αν αποκαλέσουμε τα τέρατα που τις σκοτώνουν.

Κείμενο 3

[Η μοίρα της Πολυξένης]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Το τρίτο στεφάνι» (Αθήνα: Εξάντας 1987) του Κώστα Ταχτσή (1927-1988), το οποίο αναφέρεται στη ζωή δύο μικροαστών γυναικών στην Ελλάδα του πρώτου μισού του 20ού αιώνα.

Όπως έλεγα τις προάλλες στην κυρία Ροσσοπούλου, δεν πρέπει να προεξοφλεί κανείς τίποτα σ' αυτή τη ζωή, ούτε να μακαρίζει κανέναν πριν δει το τέλος του. Οι αρχαίοι είχαν δίκιο. Αυτός για τον οποίο δε στενοχωριόταν καθόλου η κυρα- Εκάβη, τον γαμπρό της, επειδή ήξερε πώς ήταν μακριά απ' τη φωτιά, αυτός που φθονούσε ή θεία Κατίγκω, αυτός ακριβώς σκοτώθηκε απ' τούς πρώτους. Όταν κηρύχτηκε ο πόλεμος², επιστρατεύτηκε αμέσως, δυο ημερών γαμπρός, κι εστάλη ως ανθυπίατρος σ' ένα στρατιωτικό νοσοκομείο των Πατρών. Κατά τη διάρκεια μιας αεροπορικής επιδρομής, τον πήρε ένα βλήμα τη στιγμή που 'τρεχε μ' έναν τραυματιοφορέα να φέρει μέσα έναν πληγισμένο, και τού 'κόψε, έξω από μάς, την καρωτίδα πέρα για πέρα.

Όταν τον έθαψε και γύρισε στην Αθήνα, μάζεψε η καημένη ή Πολυξένη τα ρούχα της και γύρισε στο σπίτι της κυρα- Εκάβης. Τα πεθερικά της δεν τής πρότειναν καν να μείνει μαζί τους. Ακόμα κι όταν έμαθαν ότι ήταν έγκυος, δε ζήτησαν ούτε μια φορά να τη δουν. Ως τότε την είχαν ανεχθεί προς χάριν του Αλέξανδρου, έναν γιο τον είχαν, δεν ήθελαν να τον κακοκαρδίσουν. Μα όταν έλειψε εκείνος απ' τη μέση, άρχισαν να της κάνουν μούτρα. Ποιος ξέρει; Ίσως, στα βάθη της καρδιάς τους, να τη θεωρούσαν υπεύθυνη για τον θάνατό του. Οι άνθρωποι είναι καμιά φορά τρομερά παράλογοι. Και βρέθηκε, το καημένο το κορίτσι, όχι μόνο στον ίδιο παρονομαστή, αλλά σε πολύ χειρότερο. Γιατί την άφησε μεν με μερικά λεφτά και μια μικρή σύνταξη που της επέτρεπαν στο εξής να ζει χωρίς να παλεύει για ένα ψωρομεροκάματο, αλλά και μ' ένα μωρό στην κοιλιά και με την καρδιά, όπως λένε,

² Ο Ελληνοϊταλικός, το 1940

κομμάτια. Αλλά η Πολυξένη, αντίθετ' απ' τη μάνα της, ήταν από κείνους τούς στωικούς τύπους ανθρώπων που δε διαμαρτύρονται ποτέ φωναχτά για τη μοίρα τους, που δεν μιλάνε ποτέ για τον εαυτό τους, που δεν σ' ανοίγουν εύκολα την καρδιά τους. Αν και την εποχή εκείνη, μ' όλο που ήρθε κάμποσες φορές στο σπίτι και με την κυρά-Εκάβη και μόνη της, δε μου δόθηκε βέβαια αρκετός καιρός να τη γνωρίσω. Όταν έκανε, στα τέλη Φεβρουάριου, την αποβολή, αν πιστέψουμε πώς ήταν αποβολή, ο γιατρός διέταξε αλλαγή κλίματος. Αποφάσισε να πάει να μείνει με την Ελένη — η Ελένη είχε εγκατασταθεί εν τω μεταξύ στην Καλαμάτα, για να 'ναι κοντά στο «λεγάμενο» — κι έκανα σχεδόν τρία χρόνια να την ξαναδώ.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 20)

Να συνοψίσεις, σε 60-70 λέξεις, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της έμφυλης βίας, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

(Μονάδες 20)

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 10):

1. Η παρουσία της έμφυλης βίας σε όλες τις χώρες του πλανήτη μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσα από τις σχετικές καταγγελίες που γίνονται συχνά.
2. Το θύμα της έμφυλης βίας αισθάνεται ότι δεν αποτελεί αυτόνομη προσωπικότητα και ότι δεν ασκεί έλεγχο στη ζωή του.
3. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της χρόνιας κακοποίησης είναι κύριος λόγος για τον οποίο το θύμα δεν θεωρείται άμοιρο ευθυνών που δεν καταγγέλλει τη βία που υφίσταται.
4. Το αίτημα για βοήθεια από την πλευρά των θυμάτων συμβαδίζει συχνά με συναισθήματα φόβου και ενοχής για ό,τι τους συνέβη.

5. Είναι σημαντικό να παρακινείται το θύμα έμφυλης βίας να κάνει αποκαλύψεις, χρειάζεται, ωστόσο, και να λαμβάνονται μέτρα για την ασφάλειά του.

β. Να εντοπίσεις δύο (2) κοινά χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά των θυμάτων έμφυλης βίας, όπως παρουσιάζονται στα Κείμενα 1 και 2 (μονάδες 2), και να σχολιάσεις ποιο θεωρείς εσύ ως το πιο σοβαρό (μονάδες 3). (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η βασική θέση των αρθρογράφων στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4); Πώς οργανώνεται το κείμενο στις παραγράφους αυτές, για να πειστεί ο αναγνώστης για την ορθότητα της θέσης τους (μονάδες 6) ;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός της αρθρογράφου στο Κείμενο 2; (μονάδες 2) Να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες διαμορφώνεται το ύφος του κειμένου, ώστε να υπηρετεί τον σκοπό αυτό (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς αντιμετωπίζει την Πολυξένη η οικογένεια του άντρα της μετά τον θάνατό του και γιατί; Εσύ δικαιολογείς την αντιμετώπισή αυτή ή όχι και γιατί; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο εκστρατείας ενάντια στην έμφυλη βία γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό διατυπώνεις προτάσεις για την υιοθέτηση δράσεων και συμπεριφορών που προστατεύουν τα θύματα έμφυλης βίας στο σχολείο και στην τοπική κοινωνία (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30